

TBMM
HALKLARIN EŞİTLİK VE DEMOKRASİ PARTİSİ
GRUP BAŞKANLIĞI

Sayı : 3259

Tarih : 06.12.2023

10/740

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

TBMM'nin yasama yetkisini kullanmasının önündeki engellerin araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amaçlarıyla Anayasa'nın 98'inci, İç Tüzüğü'nün 104'üncü ve 105'inci maddeleri gereğince Meclis Araştırması açılması için gereğini arz ederiz.

Ceylan AKÇA CUPULO
Diyarbakır Milletvekili

ÖZET GEREKÇE

Demokratik bir yönetimde halkın tüm kesimlerinin temsilini, hükümetlerin hesap verebilirliğini ve toplumun çeşitli ihtiyaçlarını karşılayacak hukuki çerçeveyi oluşturulmasını sağlar parlamentolar. Bu bağlamda; hukukun tek kaynağı olmamakla beraber en önemli kaynağı olan Yasama organının işlerliği; demokratik yönetimleri, denge denetlemeyi güçlendirerek toplumsal çatışma ve istikrarsızlık riskini ortadan kaldırır.

Yurttaşların kendilerini temsil etmek üzere seçip TBMM'ye gönderdikleri parlamenterlerin görev ve yetkileri ile bunları gerçekleştirmesini sağlayan araçlar, Anayasa ve İçtüzükte tanımlanmıştır. Meclis'in görevlerini yerine getirmek için en önemli araçlarından olan **bilgi edinme ve denetim yolları**; 21 Ocak 2017 tarihindeki oylamada, bizzat TBMM'deki parlamenterler eliyle tırpanlanmıştır. Bu oylamada "Hükümetin genel politikası ya da bir bakanın kendi bakanlığında izlediği politika veya faaliyetler ile ilgili olarak siyasal sorumluluğunun tespit edilme" aracı olan ve geçmişte halkın menfaatlerine aykırı faaliyetlerde bulunan Bakanların istifasıyla sonuçlanan Gensoru denetleme yetkisinden çıkarılmış, Meclis Soruşturması ise işletilemez hale getirilmiştir.

28. Yasama Dönemi itibariyle üyesi olduğum TBMM'de; seçmenlerin ihtiyaç, talep ve değerlerini ifade eden çalışmaların yasama organı içinde karşılık bulmasının önünde ciddi engeller olduğunu görmekteyim. Nitekim Mecliste.org'un "TBMM 27. Yasama Dönemi Performans Değerlendirme Raporu"ndaki veri ve ifadeler de bunu desteklemektedir. Cumhurbaşkanı Yardımcısı ve Bakanların denetimden kaçması, yasama yetkisinin iktidar partisinin parlamenterlerinin eliyle işletilemez hale getirilişi, yazılı soru önergesi vermenin dahi dava ve ceza konusu yapılması gibi sayısız örneğin yarattığı sonuç en hafif tabirle Anayasa ile İçtüzük ihlalidir.

Sonuç olarak temsili demokrasinin oluşturduğu Anayasal bir kurum olan TBMM'nin, üç devlet erkinden birisi olan yasama yetkisini, bilgi edinme ve denetim yollarını yetkisini kullanmasının önündeki engellerin tüm yönleriyle araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amaçlarıyla bir Meclis Araştırması açılmasını arz ederim.

GEREKÇE

Bilindiği üzere Parlamenteler; seçmenlerinden ödünç aldıkları geçici iradeyle, Yasama organının erk alanı içinde, yine seçmenlerinin ihtiyaç, talep ve değerleriyle uyumlu çalışmalar yapmakla mükelleftirler. Özü itibariyle nüfusun farklı çıkarlarını temsil eden parlamenterlerden oluşan Yasama organının görev, yetki ve sorumlulukları ile bu görevleri hangi araçlarla gerçekleştireceklerine ilişkin detaylar Anayasa ve İçtüzükte kuşkuya yer bırakmayacak biçimde tanımlanmıştır. Akıllara durgunluk veren 21 Ocak 2017 tarihindeki oylamada, bizzat TBMM'deki iktidar ittifakı parlamenterlerinin eliyle Yasamanın görev kabiliyeti tırpanlanmış, Yasamanın Yürütmeyi denetleme araçlarından olan Gensoru, denetleme yetkisinden çıkarılmış, Meclis Soruşturması işletilemez hale getirilmiştir. Geri kalan sayılı bilgi edinme ve denetim aracının etkinliğine ilişkin 28. Dönemde bugüne kadar geçen süre zarfında ciddi kuşkular oluşmuştur.

TBMM'nin resmi sayfasında işleme alındığı görülen yazılı soru önergelerimin %35'i "Cevaplanmadığı Gelen Kağıtlarda İlan Edilmiş". %5'inin 15 günlük cevaplanma süresi geçtiği halde "15 Günlük Cevaplanma Süresi Devam Ediyor" ibareli. "Süresi Geçtikten Sonra Cevaplandı" ibareli yazılı soru önergeleri ile "Cevaplandı" ibareli önergelerin toplam oranı %60'tır. Önerge yanıtlarının içerikleri incelendiğinde;

- %16'sı görev alanı dışında kalma gerekçesiyle iade edilmiştir. Birkaç çarpıcı örnek vermek gerekirse; Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı 4C'lerin emeklilik işlemlerine dair önergeye, İçişleri Bakanlığı Diyarbakır Büyükşehir Belediyesindeki personel atamalarına dair önergeye, Cumhurbaşkanı Yardımcısı başkanlığını yaptığı Bağımlılıkla Mücadele Yüksek Kuruluna ilişkin önergeye, görev ve sorumluluk alanı dışında kaldığı gerekçesiyle iade ederek milletin aklıyla dalga geçmiştir.
- %45'inde hiçbir sorunun yanıtı verilmeyerek sadece ne sebeple olduğu bile izah edilmeyen kanun maddeleri yazılmış; %23'ünün sorularının ekserisi yanıtlanmamıştır.
- Millî Eğitim Bakanlığı ise farklı milletvekillerinden aldığı soru önergelerini demet haline getirip hiçbir sorunun yanıtının yer almadığı toplu yanıt sistemini icat etmiştir.
- Aile ve Sosyal Hizmetler; Çevre, Şehircilik ve İklim ile Tarım ve Orman Bakanlıkları süresiz dahi olsa yazılı soru önergelerinin hiçbirine yanıt vermemek gibi bir adet edinmiştir.
- TBMM'nin resmi sayfasında "Cevaplandı" ibareli olduğu halde 15 günlük yasal yanıtlama süresinde cevaplanan tek bir önerge dahi yoktur. Cevaplama süresi olarak en erkeni 16 günlük Bakanlıkların görev alanına giren konuları ilgili bakanlığa sorun yanıtıyla Cumhurbaşkanı Yardımcısı, en geçi 105 günle Sağlık Bakanlığı olmuştur.
- Sonuç olarak içinde yanıtı olmayan cevabi yazılarla beraber yazılı soru önergelerimin %87'si usul ve esas itibariyle yanıtız kalmıştır.

Mecliste.org'un "**TBMM 27. Yasama Dönemi Performans Değerlendirme Raporu**", durumun kişisel tecrübemin ötesinde, çok daha vahim olduğunu şu ifade ve verilerle gözler önüne sermektedir:

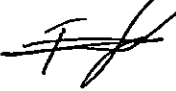

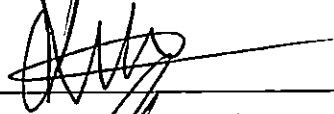
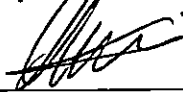
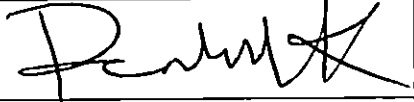
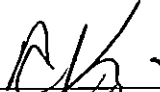
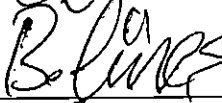

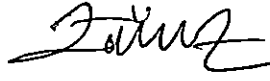

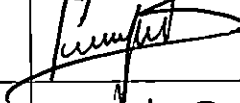
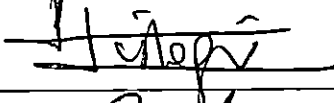

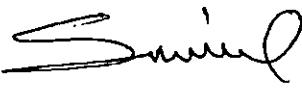

- "7 Temmuz 2018- 7 Nisan 2023 tarihleri arasında; toplam **80.539 yazılı soru önergesi** işleme alınmış, bu önergelerin yalnızca %13'ü (10.578) zamanında cevaplanmış, %52'si (41.954) süresi geçtikten sonra cevaplanmıştır." Hiç 'Yazılı Soru Önergesi' vermemiş 298 milletvekili var. En çok 'Yazılı Soru Önergesi' veren 2 milletvekili sırasıyla CHP ve HDP partilerindedir.
- "5. Yasama yılı boyunca yönlendirilen **genel görüşme** önergelerinin toplam sayısı **16'dır**. Verilen genel görüşme önergelerinin partilere göre dağılımı ise 9 önergeyle

HDP, 5 önerge ile CHP ve 2 önergeyle İYİ Parti izlemektedir. Bu yasama döneminde hiçbir genel görüşme önergesinin ön görüşmesi ve dolayısıyla görüşmesi yapılmamıştır. Oysa İçtüzük Genel Kurulun haftanın en az bir günü denetim yapılmasını zorunlu kılmıştır. Üstelik bu önergelerin ön görüşmelerinin verildikleri sırayla yapılması gerekmektedir.”

- “Meclis Başkanlığına toplam **7221 Meclis Araştırması** önergesi vermiştir. 7 Nisan 2023 tarihi itibarıyla bu önergelerin 6927’si hala ‘gündemde’, 61’i de ‘gündeme girecek’ olarak görünmektedir.”
- Meclis’in önemli denetim mekanizmalarından birisi olan ‘Meclis Soruşturması Önergesi’ en son 2015 yılında çalışmıştır.
- “Milletvekilleri tarafından toplam **5339 kanun teklifi** sunulmuştur. Türlerine göre incelendiğinde bu kanunların %55’i uluslararası anlaşmanın uygun bulunduğu dair kanun (171 kanun), %28’i torba kanun (87 kanun) ve %7’si çerçeve kanundu (21 kanun) ve geri kalanı ise Cumhurbaşkanı tarafından teklifi verilen kesin hesap, ek bütçe ve bütçe kanunlarıydı. En çok kanun teklifi veren ilk üç parti sırasıyla 607 ile CHP, 250 ile HDP ve 87 İYİ Parti oldu. AK Parti tarafından sunulan tekliflerin **310’u** kabul edilerek kanunlaşmış, AK Parti dışında, MHP’nin tek başına imza sahibi olduğu teklifler dahil olmak üzere, hiçbir siyasi partinin kanun teklifi kabul edilmemiştir.”
- *“TBMM fiili olarak özü kanun teklifi olan hiçbir metni görüşmemekte; sadece yürütme tarafından sunulduktan sonra kanun tekliflerine dönüştürülen ama özü itibarıyla kanun tasarısı olan metinleri görüşmektedir.”*
- “Yürütmenin bir parçası olan bakanlıkların kanun tasarısı sunması yeni sistemle birlikte kaldırılmış olmasına rağmen hala Kültür ve Turizm Bakanlığı ya da Tarım ve Orman Bakanlığı gibi bakanlıkların Kanun teklifi metinleri hazırladıkları ve bunları milletvekilleri aracılığıyla TBMM Başkanlığına sunduğu bilinen bir diğer gerçektir.”
- “Dokunulmazlıkların kaldırılmasına yönelik toplam **2002 fezleke** verilmiştir. Bu fezlekelerin 1486’sı HDP’ye, 11’i MHP’ye, 297’si CHP’ye, 21’i AK Parti’ye, 19’u İYİ Parti’ye ve geri kalan 168’i ise diğer siyasi partili ya da bağımsız milletvekillerine aittir.”

Yürütmenin; Meclis’in bilgi edinme faaliyetlerine resmi sürelerde riayet etmemesi, yollanan cevabi yazıların ret içerikli/yanıtsız/alakasız olması, nüfusun farklı çıkarlarını temsil eden parlamenter ve parti gruplarının hazırladığı Meclis Araştırması, Genel Görüşme önergesi, kanun tekliflerinin Meclis’te bilaistisna kabul edilmemesi/görüşülmemesi, bu parlamenterlere fezlekeler hazırlanarak dokunulmazlıklarının kaldırılmaya çalışılması; Yasama organının yasama yetkisinin elinden defacto şekilde alındığının, Yasamanın denetim yetkisinin gerek yürütmenin ve gerekse de Meclis faaliyeti dahi yapmayan iktidar partisinin parlamenterlerinin eliyle işletilemez hale getirildiğinin, siyasal iktidarın denetimden kaçtığıının, tek adam rejiminin kurumsallaştırılmaya çalışıldığıının ve tümüyle Anayasa ile İçtüzük ihlalini yarattığıının somut göstergeleridir. Son dönemlerde verdikleri yazılı soru önergeleri nedeniyle haklarında soruşturma, dava açılan ve ceza verilen parlamenterlere ilişkin basına yansıyan haberler ise istikametin; “Anayasa ile İçtüzük ihlali” gibi naif ifadelerin dahi ötesi olduğunu düşündürmektedir.

Temsili demokrasinin oluşturduğu Anayasal bir kurum olan TBMM’nin, üç devlet erkinden birisi olan yasama yetkisini, bilgi edinme ve denetim yollarını yetkisini kullanmasının önündeki engellerin tüm yönleriyle araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amaçlarıyla bir Meclis Araştırması açılmasını arz ederim.

1	SEZAI TEMELLİ	MUŞ	
2	FERİT ŞENYAŞAR	ŞANLIURFA	
3			
4	VEZİR COŞKUN PARLAK	HAKKARİ	
5	KEZİBAN KONUKÇU KOK	İSTANBUL	
6	NEJLA DEMİR	AĞRI	
7	PERİHAN KOCA	MERSİN	
8	AYTEN KORDU	TUNCELİ	
9	BERİTAN GÜNEŞ ALTIN	MARDİN	
10	ZEYNEP ODUNCU	BATMAN	
11	MEHMET ZEKİ İRMEZ	ŞIRNAK	
12	HEVAL BOZDAĞ	AĞRI	
13	OSMAN CENGİZ ÇANDAR	DİYARBAKIR	
14	SÜMEYYE BOZ	MUŞ	
15	ÖMER FARUK HÜLAKÜ	BİNGÖL	
16	ONUR DÜŞÜNMEZ	HAKKARİ	
17	GEORGE ASLAN	MARDİN	
18	SEMRA ÇAĞLAR GÖKALP	BİTLİS	
19	BURCUGÜL ÇUBUK	İZMİR	
20	CELAL FIRAT	İSTANBUL	